

FILOZOFIJA ODGOJA

PREDAVANJE

BR. 16.A.

- **Aristotel**, kako što je poznato, napisao je više rasprava o razno-raznim tema, međutim njegove specifične intervencije na problem obrazovanja uvijek su uključene u druge tekstove i druge kontekste.

To bi moglo stvoriti uvjerenje o malom interesu filozofa za pedagogijom, dok je u stvarnost suprotna.

Naime, Aristotel je u stvari bio novi tip učitelja, izumio je model "aktivne škole", odnosno škole koja je stimulirala autonomnu inicijativu učenika, što je možda prva takva škola, Likej, u povijesti, a unutar takvog modela predložio je jedan tipično suvremeni i znanstveni pristup studijama, utemeljen na specijalizaciji istraživanja po tematskim područjima, kao na promatranju tako i na prikupljanju „podataka“.

- Osim toga, možemo zamijetiti da je sva filozofska produkcija stagirana na neki način "pedagogija" usmjerena na odrasle, gotovo jedan moderni oblik permanentnog, stalnog obrazovanja.

U tome je on , dakle, obnovio i inovirao neku postojeću tradiciju, **paideia**, tj. kulture kao mentalne navike dobrog građanina, suprotstavljena kao "rustičnom", to jest neobrađenom seljaku, i "barbarima", to jest ne-grku.

- U Platonu je tematika " paidèie " obrađena u "Republici" i generira odobrenje s jedne strane i instinktivne nesuglasice s druge strane, posebice zbog prilično umjetnih teorija o odbacivanju obitelji, zajedništvo žena, planiranog uzgoja budućih građana automata, više nego samostalnih i odgovornih građana.

- Aristotel se udaljava od ovog modela jer shvaća da općenito svrha obrazovanja nije stvaranje dobrih vladara ne-samodostatnih građana, već dobrih samodovoljnih građana koji su u stanju samovoljno izabrati vladare.

U stvari shvatio je da svrha obrazovanja ne može biti podređeno preventivnoj selekciji. Sija se i oni koji poberue bolji su od onih koji ne skupljaju.

Među onima koji sakupljaju bit će i onih koji se odluče studirati: ovima bit će dano više. (na primjer, u modelu Likeja, mogućnost pohađanja jutarnjih predavanja).

I ne samo to: on je također teoretizirao razliku između "biti dobar" i "biti dobar građanin", shvaćajući da se, naposljetku, čak i netko tko nije dobar čovjek može prilagoditi nekim pravilima suživota, ako to postane navika.

U stvari radi se o pravoj "teoriji" demokracije, jedina istinska teorija još uvijek prihvatljiva danas. To je istina iako, uistinu, Aristotel nije nikad raspravljao o demokraciji kao boljem obliku vlade od drugih.

- Međutim, također je istina da u svojim spisima je kritizirao apsolutističke, tiranske i totalitarne oblike vladanja i vjerojatno je pronašao u Platonskim knjigama, posvećenima Državi, načelo totalitarizma, tj. ne samo diktaturu koja zabranjuje određene slobode, već oblik vlade koji pretendira propisati život svakoga, unaprijed navodeći kako mora biti i što se mora učiniti čak iu privatnoj sferi.

- U spisu „Politika II, 2” Aristotel u tom smislu primjećuje da je "iz ovih razmatranja očito da Država (polis) po svojoj prirodi ne bi trebala imati ono jedinstvo o kojemu neki govore i da ono što se hvali kao najveće dobro, u stvarnosti ih uništava: jer je istinito da je dobro svake stvari koja sadržava svaku stvar.

- Isto se tako na još jedan način dokazuje da tražiti prekomjerno jedinstvo za Državu nije najbolje. Jer je obitelj više samodostatna od pojedinca, Država više od obitelji i Država je uistinu takva kada zajednica njezinih članova uspijeva biti samodostatna: ako je dakle poželjnija viša samodostatnost onda će isto tako biti poželjnije manje suženo jedinstvo od jednog više suženog”.
-

- To znači, dakle, da čak i u Aristotelu, čovjekovo obrazovanje podudara se s građanskim obrazovanjem građana, ali u obliku demokratskog suživota.

- Sreća je moguća ako se pojedinac ostvaruje. To znači da je svrha obrazovanja je pomoći pojedincima da se ostvare.

- Neki pojedinci, najbolji, ostvaruju se samo ako odaberu (i imaju mogućnost to učiniti) teorijski život.

- Zbog toga se obrazovna tema, s jedne strane, neproporcionalno širi na teorijsku aktivnost koja se razlikuje od etičko-praktičnoga, i stoga čini se kao da predlaže ono što je najneodobnije u ljudskom životu: rascjep između teorije i prakse.
- No, u stvarnosti teorijska aktivnost eminentno utječe na praktičan život i uvaženo je mišljenje da samo kroz udaljujući se od stvari mi ih možemo objektivno i razmotriti.

- S druge strane, Aristotel nedvojbeno razmatra jednu stvarnu nužnost pojedinca, barem nekih pojedinaca, odnosno potrebu za znanjem kao primaran čimbenik i konstitutivni i nužni element same ljudske "sreće".

- Očito ta ljubav prema "znanju" ne može se razumjeti u ograničavajućem smislu, kao ljubav samo prema "filozofiji" kakvu je poznajemo i razumijemo mi danas.

- Znanje je bilo za Aristotela univerzalna spoznajae (moglo bi se reći "enciklopedijsko") i ujedinjavalo je sve moguće discipline, od "fizike", to jest pri-rode, do "etike", odnosno oblike ljudskog i političkog suživota, od matematike do biologije, od retorike do poetike (dakle i vještinu prikazivanja), od gimnastike do glazbe.

- Posebna pažnja posvećena jeziku u knjigama prikupljenim u Organonu svjedoči o odlučnoj važnosti dijalektike, analitike i logike kao različite aspekte istoga znanja, onoga smislenog komuniciranja.

Zato je naročito iz Organona, kao i iz knjiga iz psihologije, da možemo osmisliti osnove znanja kod Aristotela, a to znači i reformulirati put koji je pomalo organski koji obuhvaća sve metode i pedagoške sadržaje stagirika.

- Daleko od ograničavanja polja filozofije (i pedagogije) na jednostavnu analitiku, treba reći da je zadaća odgojitelja općenito s Aristotelom definirana: dovesti pojedinca do svoje samodostatnosti, ponuditi mu opću i specijaliziranu kulturu da bi mu se pomoglo u realizaciji.

Dakle:

Razmišljanje o obrazovanju Za Aristotela je shvaćeno kao praktično i "poprečno" znanje. On je uvjerenja da pedagoško istraživanje treba se odvijati na "opsežni,, način. Aristotel obrađuje obrazovanje kao tipičnu temu grada- pòlisa i bavi se obrazovnim odnosom kroz stvarne uvjete u kojima se ono i ostvaruje, a ne opisujući kako bi se ono trebalo ostvariti.

Zapravo, obrazovna aktivnost zahtijeva znanje temeljeno na empirijskom iskustvu okruženja u kojima se nalazi. Svaki odgojenik za Aristotela jedinstven je i mora se promatrati u svojoj psihofizičkoj cjelini, kako bi se promicao razvoj nečega što je već prisutno u njemu. Zadaća je dakle obrazovanja voditi čovjeka do vrline temeljući se na psihološko i sociološko iskustvo i promatranje obrazovnog konteksta.

Postizanje etičkih vrlina je moguće samo ako je moguće preuzeti navike ponašanja koja omogućuju da se u svakoj situaciji pronađe pravu sredinu između ekstrema. Država je za Aristotela ta koja bi trebala postaviti one neophodne uvjete radi priznavanja ove pravedne sredine. Za Aristotela postoji toliko obrazovanja koliko državnih sustava.

Za Aristotela čovjek se potpuno ostvaruje samo kada djeluje "prema razumu". Na taj se način postižu intelektualne vrline i mudrost. Filozof, smatra Aristotelu, ne mora više voditi grad- pòlis i iskoristiti ulogu odgojitelja, već je sama pòlis ta koja mora postaviti potrebne uvjete kako bi ovaj mogao dokazivati vlastitu vrlinu.

Ovdje se filozofija počinje odvojiti od političke sfere, helenizam je na dometu. Aristotel ponovno procjenjuje važnost obiteljskog obrazovanja i igranja tijekom djetinstva. To prvo životno razdoblje Aristotel želi da ga Država upravlja.

Ono traje do puberteta i organizira se oko kurikuluma koji se sastoji od pisanja, gimnastike i glazbe, kojima je dodano i crtanje.

Perspektiva u kojoj se ove studije moraju provesti mora biti "liberalna": čovjekov je cilj nezainteresirana kontemplacija, u kojoj se svaka disciplina mora naučiti i to "ne zato što je korisna i neophodna, već zato što je liberalna i lijepa".

Drugo razdoblje nije opisano, ali vjerojatno se proteže od puberteta do 20 godina i usmjeruje studije ka produbljenju onoga što se naučilo u prvom razdoblju. Aristotelov rad kao pedagog posjeduje dva različita aspekta: on ima ulogu tutora, a time i nastavnika i privatnog odgajatelja.

Nakon što je napustio taj položaj, osnovao je školu poznatu kao Likej, koji je djelovao kao pravo sveučilište, s nastavnim programom temeljenim na proučavanju filozofije i drugih znanosti prema hijerarhijskoj viziji znanja.

U Likeju održavale su se i nastavnička predavanja iz činjenice da je postojala podjela spisa u ezoterijska (namijenjena internoj upotrebi, kao bilješke za učenja) i essoterična (namijenjena vanjskoj publici). Aristotel je polazio od spisa da bi komunicirao sa svojim učenicima.